

Den skildrer kort og instruktivt slotstets bygningshistorie fra det middelalderlige Abrahamstrup til vore dages stiftelse; en skildring, der ledsages af mange billeder og planer, som nok kunne have været tolket noget fyldigere i billedteksterne. Efter bygningshistorien følger en gennemgang af inventar og genstande i mindestuerne; også hertil slutter der sig et stort og velvalgt billedstof.

Vagn Dybdahl.

H. D. Schepelern, Jørgen Paulsen og Poul Eller: Omkring Frederiksborg Slots brand 17. december 1859. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1964). 160 s.

Hundredåret for den berømte slotsbrand 17. december 1859 »fejrede« Frederiksborgmuseet med en udstilling suppleret med tre foredrag, der havde baggrund, katastrofe og genopbygning til emner. Foredragene medførte fremdragelse af nyt kildemateriale af både almen og lokalhistorisk betydning, og museet besluttede da i samarbejde med Frederiksborg Amts historiske Samfund at udsende dem i bogform.

Det er, selv med det ulykkelige hovedemne in mente, blevet til et levende og interessant tidsbillede. Museumsinspektør Schepelern skildrer Frederik VII's og grevinde Danners liv på Frederiksborg, som det formede sig i hverdag og fest. Han fortæller om deres omgangskreds, deres gæster, om grevindens vanskelige stilling og om det datidige syn på hende. Branden tager direktør Jørgen Paulsen sig af i en næsten reportageagtig beskrivelse, hentet fra retsprotokollernes referater af brandforhørene. Interessant er det her at se de menneskelige reaktioner, som de er husket i senere nedskrevne erindringer. Gåden om brandens opståen løses ikke. De i hundrede år skyldige, forældede skorstene beholder deres skyld.

Sidste afsnit er med museumsinspektør Poul Eller som forfatter helliget genopbygningen, der forbavsende hurtigt blev sat i værk under arkitekt F. Meldahls myndige og energiske ledelse. Fornemmelsen af en straffedom for kongens samliv med grevinden rakte helt frem til de kredse, som med iver søgte at skaffe penge. I al fald gjorde man sig flittigt umage for at undgå hendes økonomiske bistand, og det lykkedes.

Den morsomme og letlæste bog er forsynet med mange gode billeder, noter og registre.

Finn H. Lauridsen.

Larssen fra 64. Samlet og kommenteret af G. Honnens de Lichtenberg. (Marinehistorisk Selskabs Skrifter No. 8. I kommission hos Munksgaard, 1964). 172 s.

De, der har besøgt museet Skagens Fortidsminder, vil ikke have undgået i den store kældersal at bemærke en samling ejendommelige møbler, karakteriseret ved deres talløse udskæringer og kunstfærdige indlæg. Møblerne er fremstillet som husflidsarbejde af en gammel fyrskipper Peter Johan Larssen (1822-96), der tilbragte sit otium - årene fra 1883-96 - i Højen. P. J. Larssen var ikke nogen helt almindelig fyrskipper, og det er på baggrund af hans eventyrlige liv fuldt berettiget, at Marinehistorisk Selskab har følt lyst til at udgive denne levnedsskildring af ham. 1864 spillede en stor rolle i hans liv; men det forekommer alligevel lidt for meget »i-anledning-af« at klistre dette årstal på bogens titel.

Larssen var egentlig bestemt til at blive købmand i Sæby; men af tilbøjelighed og evne var han sømand og kriger. Det første prøvede han et par år som ganske ung, det andet i Treårskrigen som månedsløjtnant og chef for en bombekanonchaloup. I 1864 blev han menig landsoldat på

Dybbøl og Als og bagefter medlem af Aarøes strejfkorps. Ind imellem var han fyrskibsfører i Læsø Rende og de sidste år inden afskeden 1883 i Drogden.

Med stof fra nogle håndskrevne erindringer, der fortrinsvis behandler de to krige, og som findes på Det kongelige Bibliotek, fra adskillige offentlige arkivalier og fra en del trykte værker skildrer Lichtenberg en særegen type, stærkt nationalbevidst, modig og med praktisk hånddelag. Larsen ser ud til at have været blandt de få, der i hovedsagen har fået lov til at leve helt med deres interesser. Til disse hørte også sejlsport; på dette område var han pioner og medstifter af den senere Kongelig Dansk Yachtklub. Personlig synes P. J. Larssen at have været noget af en hugaf, men det er alligevel indtrykket af et tiltalende, åbent og ærligt menneske, der står tilbage. Bogen er illustreret og forsynet med et særdeles veloplysende personregister og skibsindex.

Finn H. Lauridsen.

H. D. Schepelern: 1864 i danske Billeder. Katalog over mindeudstillingen på Frederiksborg 1964. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1964). 70 s.

For de danske kunstnere, der enten på bestilling eller af egen drift kom til at beskæftige sig med krigen 1864, blev opgaven ikke let. Krigskunst plejede at være glorificerende, og krigens forløb indbød ikke på vor side umiddelbart hertil. Alligevel er det ikke få billeder med emner derfra, portrætter inclusive, der kan samles til en udstilling: omkring 60 vistes på Frederiksborg sidste år.

Det smukke katalog til udstillingen indleder H. D. Schepelern med en præsentation af kunstnerne, herunder særligt deres forhold til krigen – flere af dem var nemlig ikke meget ældre end den, mens andre havde været di-

rekte med. Motivkredsen var virkelig begrænset. Det var Sankelmark, Dybbøl og de små heldige rytterfægtninger, der gang på gang dyrkedes, når det drejede sig om begivenheder til lands. Til søs var det Swinemünde og Helgoland, begge sejre. Fotografiet var i sin vorden, og dets udvikling var med til at skabe et krav om sandhed, som maleriet og tegningen ikke havde kunnet følge. Niels Kjeldsen-billederne og diskussionen om dem var typiske eksempler herpå. Morsom er det, at da man først for alvor lærte kunsten eller måske rettere »fiduserne«, blev fotografiets mytedannende evne absolut ikke mindre, end gamle dages gengivelser havde været det.

Finn H. Lauridsen.

E. L. Parbøl: Jernbanerne i krigen 1864. (Jernbanehistorisk Selskabs skrifter I, 1964). 72 s.

En vis betydning kunne de baner, der i 1850'erne og de første år af 60'erne var anlagt i Slesvig og Nørrejylland, godt have fået for 1864-krigens gang. De kunne ikke have ændret den, men nok forenklet et og andet, f. eks. tilbagetoget fra Dannevirke. Som i så mange andre forhold under den ulykkelige krig var heldet imidlertid heller ikke med her. Banerne blev brugt, og de gjorde også deres nytte ved troppe- og materieltransporterne, som hensigten var; men for meget slog fejl. Det lykkedes ikke i noget særligt omfang at få foretaget de planlagte ødelæggelser, og ved transporterne var man ofte udsat for ophobninger, der gjorde deres værdi illusorisk. Den nye trafikfaktor var et uprøvet organ, der ikke var dagligdags i den almindelige bevidsthed; derfor manglede man rutine i at håndtere den i en vanskelig situation.

Det nystiftede jernbanehistoriske selskab har gjort banernes indsats i krigen til emnet for sin første bog, et lille nydeligt skrift, der kronolo-